herpy

AGAMER

Calotes versicolor

Calotes versicolor er en slank, rask trelevende agam fra Sør-Asia som kan skifte farge fra brunaktig til gul, rød og nesten svart, og hannen får i yngletiden et skarpt rødt hode. Den blir 30-40 cm, er dagaktiv og lever mest av insekter. Den krever et høyt terrarium med grener, kraftig varme og UVB, og det må bare være én hann i hvert terrarium.

Familie: Agamidae Engelsk: Eastern Garden Lizard Tidligere navn: *Agama versicolor; Agama indica; Calotes cristatus; Calotes gigas; Agama tiedemanni* Publisert 16. november 2026

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**30-40 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**10-15 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Trelevende**
Biotop	**Savanne og tørrskog**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**120 × 60 × 120 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**24-29 °C**
Varmeplass	**35-40 °C**
Temperatur, natt	**21-24 °C**
Luftfuktighet	**60-80 %**
Vann	**Vannskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-sone 3
Kosthold	**Insekter og planter**
Holdes	**Alene, parvis eller én hann med flere hunner**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kjønnsmoden	**7-12 mnd.**
Kullstørrelse	**7-33 egg**
Kull per år	**1-3**
Inkubasjon	**47-80 dager** ved 27-31 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Ikke listet**
EU-vedlegg	**Ikke listet**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Calotes versicolor er en slank agam med lang, spisst tilløpende hale, kantet hode og en kam av skjell langs nakken og ryggen. Hos hannen er kammen kraftig og fortsetter helt ned til halen. Over hver trommehinne sitter to små, adskilte torner. Grunnfargen er lysebrun, gråaktig eller olivenbrun, ofte med mørke tverrbånd og flekker på sidene, og fra øyet stråler mørke striper ut. Hunner og unge dyr har tydeligere bånd og ofte to lyse striper langs ryggen.

Arten er kjent for evnen til å skifte farge. Den kan gå fra lysebrun til rød, gul eller nesten svart, noen ganger bare på hode og hals, andre ganger over hele kroppen og halen. I yngletiden får hannen et skarpt oransje til rødt hode og skuldre og en svart strupe, og hannen blir også rød etter en vunnet kamp med en rival. Hunnen blir mer dempet rødaktig på forkroppen. Omtrent ved halvårsalderen får begge kjønn mørke flekker på siden av halsen.

Dyret blir 30-40 cm inkludert hale, og halen utgjør omtrent to tredjedeler av lengden. Hunnenes kropp (snute til kloakk) måler 8-15 cm, og hannene blir større enn hunnene. Dyr fra Sri Lanka er i gjennomsnitt litt større enn dyr fra fastlandet. Som hos andre agamer kan halen ikke kastes.

Taksonomien er i oppbrudd. *C. versicolor* ble lenge regnet som én art fra Iran til Kina og Indonesia, men er et kompleks av flere arter. Siden 2021 regnes *C. versicolor* i snever forstand som en art i det sørlige India og langs Indias østkyst nord til Mahanadi-elven, kanskje også på Sri Lanka. Dyrene i det sentrale og nordlige India er skilt ut som *Calotes vultuosus*, dyrene i det nordlige Pakistan som *Calotes farooqi*, og i det nordøstlige India og Sørøst-Asia finnes de nærstående *Calotes irawadi* og *Calotes htunwini*. Navnet *C. versicolor* brukes fortsatt om hele komplekset, også i handelen, og dyrenes opprinnelse er sjelden kjent. Stellet er det samme.

Arten er nervøs når den er ny, men venner seg til omgivelsene. Den er ikke et dyr som skal tas opp hver dag, og hannen forsvarer territoriet sitt kraftig overfor andre hanner. Levealderen i fangenskap er dårlig dokumentert; oppgavene går opp til 10-15 år.

Utbredelse og leveområde

Calotes versicolor i bred forstand har en svært stor utbredelse i Sør- og Sørøst-Asia: fra det sørøstlige Iran og Afghanistan over Pakistan, India, Nepal, Bhutan, Bangladesh og Sri Lanka til Myanmar, Thailand, Kambodsja, Vietnam, det sørlige Kina med Hainan, det vestlige Malaysia og Sumatra. Kartet viser dette området.

I snever forstand lever arten bare i det sørlige India og langs østkysten nord til Mahanadi-elven, og kanskje på Sri Lanka. Resten av området tilhører nært beslektede arter i komplekset (se beskrivelsen).

Arten er innført flere steder utenfor det opprinnelige området, blant annet på Maldivene, Seychellene og Mauritius, i Oman og i Florida, der den kan fortrenge de hjemmehørende øglene.

> **Naturlig utbredelse:** India, Sri Lanka, Nepal, Bhutan, Bangladesh, Pakistan, Afghanistan, Iran, Myanmar (Burma), Thailand, Kambodsja, Vietnam, Malaysia, Indonesia og Kina.

LEVEOMRÅDE

Arten lever i hekker, kratt, hager, skogkanter og åpent landskap med busker og trær, og den klarer seg fint i byer og landsbyer. Den klatrer raskt opp stammer og grener og bruker også murer, påler og gjerdestolper. Den sitter ofte på en gren, en mur eller en påle og soler seg med åpen munn, og når et rovdyr nærmer seg, flykter den opp i et tre og beveger seg rundt til den siden av stammen som vender bort.

Den er dagaktiv og jakter fra et utkikkspunkt. Etter regnskyll kommer mange ned på bakken for å samle larver og insekter som har falt ned fra trærne. Klimaet er tropisk til subtropisk med tydelig regntid, og yngletiden følger regntiden: i det sørlige India fra mai til oktober. I det tørre sørindiske høylandet har aktive dyr om sommeren en kroppstemperatur på omtrent 37 °C, og i en temperaturgradient velger de 26-30 °C. Arten tåler både høye og ganske lave temperaturer og er vanlig og ikke truet.

Les mer: Varme og temperatur

Stell

TERRARIET

En voksen *C. versicolor* trenger et terrarium på minst 120 × 60 × 120 cm (lengde × bredde × høyde). Det er en trelevende art, så høyden er like viktig som gulvarealet. En hann med to eller tre hunner trenger minst 150 × 120 × 120 cm. Stort og høyt er bedre.

Innred med mange grener i ulike tykkelser og helninger, kork, bark, en bakvegg med klatremuligheter og levende eller kunstige planter, slik at øglen kan komme opp i høyden og skjule seg. Den foretrekker å sitte høyt oppe. Som bunnsubstrat passer en blanding av jord og sand, som også brukes til egglegging. Terrariet må ha god ventilasjon, slik at luften ikke blir stillestående, og lokket må lukke tett, for arten er rask og hopper.

Planter i potter gir skjul og litt planteføde. Fjern ekskrementer og fôrrester daglig, og skift bunnen helt med jevne mellomrom.

TEMPERATUR

Arten trenger en tydelig gradient. Dagtemperaturen i terrariet skal ligge på 24-29 °C, og på solplassen skal det være 35-40 °C. Om natten skal det være 21-24 °C. Plasser solplassen høyt oppe på en gren, der øglen naturlig vil sitte, og sørg for at den alltid kan søke bort fra varmen. Den foretrukne kroppstemperaturen er 26-30 °C, og aktive dyr i naturen kommer opp i omtrent 37 °C.

Bruk en halogenspot eller en annen varmelampe over solplassen, skjermet med et gitter, slik at dyret ikke brenner seg. Mål overflatetemperaturen på solplassen med et IR-termometer og luften med termometre i den varme og den kjølige enden. For lav temperatur senker stoffskiftet og gir dårlig fordøyelse og appetitt. Om natten slås varmen av, og temperaturen kan følge rommet, så lenge den ikke faller under 21 °C.

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Den relative luftfuktigheten skal ligge på 60-80 %. Det oppnås ved å sprøyte terrariet lett en til to ganger daglig og la bunnen og plantene tørke delvis mellom sprøytingene. Øglen drikker vanndråper fra blader og grener, så sprøytingen gir også drikkevann.

Sett i tillegg en lav skål med friskt vann i terrariet, så lav at dyret lett kan komme opp av den. Skift vannet daglig. Er luften vedvarende for tørr, får dyret problemer med hudskiftet.

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og soler seg, så den trenger kraftig lys og UVB. Bruk et UVB-rør på 6-10 % (T5 HO) over solplassen, tilsvarende Ferguson-sone 3; sonen er ikke målt for arten, men passer til andre dagaktive agamer som soler seg i åpent land. Målet er en UV-indeks på 3-5 ved solplassen og lavere lenger nede. Avstanden mellom rør og dyr avhenger av rør og armatur og kontrolleres med en UV-måler. Rørene skiftes etter produsentens anvisning, fordi UVB-strålingen faller lenge før røret slutter å lyse.

Tenn lyset omtrent 12 timer om dagen. Varmelamper gir ikke UVB og kan ikke erstatte røret.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

C. versicolor er først og fremst insektspiser. I naturen spiser den maur, biller, øyenstikkere, gresshopper og andre insekter, og den tar også små virveldyr som andre øgler, gekkoer og unge gnagere. Planteføde utgjør bare en liten del.

Gi variert levende fôr som ikke er større enn avstanden mellom dyrets øyne: gresshopper, siklader, kakerlakker, silkeorm og larver, med melorm og voksorm som tilskudd. Tilby gjerne litt bladgrønt, som noen dyr tar. Små virveldyr er ikke nødvendige.

Unger fôres daglig, ungdyr og voksne annenhver dag. Støv fôrinsektene med kalk ved de fleste fôringene og med et vitamin- og mineraltilskudd en gang i uken. Gi insektene næringsrikt fôr dagen før. Hold fôrmengden nede hvis dyret blir feitt. Tilby fôret høyt i terrariet, slik at dyret kan jakte fra utkikksposten sin.

Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Arten er nervøs når den er ny, men venner seg til rolige omgivelser. Den er rask og kan smette ut når lokket åpnes. Gi et nytt dyr et par uker i fred. Den egner seg til å se på og ikke til hyppig håndtering, og skal den tas opp, så støtt kroppen og grip aldri i halen.

Hannene er sterkt territorielle. De nikker med hodet, tar armhevinger, blåser opp strupen og viser rødt hode overfor rivaler, og de kan skade hverandre. Det må derfor bare være én hann i hvert terrarium. En hann med to eller tre hunner i et stort terrarium fungerer, men krever oppsyn, og er det bitt eller sår, må dyrene skilles. Tegn på stress er vedvarende mørke farger, flukforsøk og fôrstreik.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannen har en kraftigere kam som fortsetter ned over ryggen, et større og bredere hode og en tykkere halerot. Hunnen har en lavere kam og er mer dempet i fargene. Hannens skarpe røde hode og svarte strupe er tydeligst i yngletiden.

Arten vokser raskt og blir kjønnsmoden allerede ved 7-8 måneders alder, når hannene måler omtrent 9 cm og hunnene omtrent 8 cm fra snute til kloakk. Noen hunner yngler først i andre eller tredje år og er da større og legger flere egg. Sett bare dyr i avl når de er i god hold.

PARRING

Yngletiden følger regntiden og faller i det sørlige India fra mai til oktober, lenger nord i monsunen fra juni til september. Det er ikke dokumentert en bestemt hvileperiode før yngletiden. Hannen får rødt hode og svart strupe og viser seg for hunnen med nikking og oppblåst strupe.

Sett hunnen til hannen i et stort terrarium og hold øye med dem, slik at hunnen kan komme bort hvis hannen blir for voldsom. Paringen foregår på grener, og hunnen blir raskt drektig.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger 7-33 egg per kull, oftest 10-20. Unge, små hunner legger færre egg (11-15) enn større og eldre hunner (20 eller flere). Hun kan legge opptil tre kull i en sesong med 25-50 dagers mellomrom. Eggene er avlange og har et mykt, lærartet skall.

Hunnen graver et hull i fuktig jord, legger eggene og dekker dem til. Terrariet må derfor ha et sted med minst 20 cm fuktig jord og sand eller en eggleggingskasse. Mangler hun et egnet sted, kan hun holde eggene tilbake, og det kan være livsfarlig. Gi hunnen rikelig fôr og kalk før og etter legging, for mange kull på rad tærer hardt på henne.

INKUBASJON

Grav forsiktig opp eggene uten å vende dem, og legg dem i en lukket beholder med lett fuktig jord, sand eller vermikulitt med små lufthull. Egg i vatt klekkes dårligere enn egg i jord eller sand. En temperatur på 27-31 °C passer. Rugetiden avhenger mye av temperaturen: ved 31-32 °C klekkes eggene etter 55-56 dager, ved naturlig svingende temperaturer mellom 22 og 37 °C etter 47-48 dager, og oppgavene for sørindiske egg går opp til omtrent 80 dager. Ved 24-25 °C trekker det ut til over 80 dager, og ungene blir svake. Alle eggene i et kull klekkes normalt innen tre dager.

Kjønnsbestemmelsen er usikker. Hos dyr fra det sørlige India påvirker rugetemperaturen kjønnet i et skiftende mønster, så både lave og høye temperaturer kan gi overvekt av hunner eller hanner. Hos dyr fra det nordlige India er det ikke funnet noen sammenheng med temperaturen.

Egg som blir gule, faller sammen eller mugner, er som regel døde og kan fjernes.

OPPDRETT AV UNGER

De nyklekte ungene måler omtrent 2-3 cm fra snute til kloakk og 5 cm til sammen. De er små og raske. Hold dem i et mindre, men høyt og godt ventilert terrarium med grener, planter, solplass, UVB og samme luftfuktighet som de voksnes. Fôr dem daglig med små insekter som små siklader, små larver og bananfluer, støvet med kalk.

Oppdrett er vanskelig: mange unger dør i de første månedene, også under gode forhold. Ungene vokser raskt og når voksenstørrelse i løpet av det første året. Hold dem sortert etter størrelse, og skill hannene så snart de begynner å vise farger og territoriell atferd, fra omtrent halvårsalderen.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon Les mer: Fôrdyr: hold og avl

Helse og vanlige feil

De fleste problemer skyldes feil i stellet: for lav temperatur, for lite UVB, ensidig fôr og for tørr luft. Typiske problemer er:

- Beinskjørhet (metabolsk skjelettsykdom) ved for lite UVB og kalk.
- Dårlig fordøyelse og appetitt ved for lav temperatur.
- Problemer med hudskiftet ved for tørr luft.
- Bittsår og stress hos hanner som holdes sammen.
- Eggleggingsbesvær og utmattelse hos hunner uten egnet gravebunn eller med mange kull på rad.
- Parasitter hos viltfangede dyr. Dyrene i handelen er ofte viltfangede og bør undersøkes for parasitter og settes i karantene i minst tre måneder.

Et sunt dyr har klare øyne, en rank holdning og er aktivt. Vask hendene etter kontakt med dyr og terrarium, siden krypdyr kan bære salmonella. Oppsøk en veterinær med erfaring med krypdyr hvis dyret går ned i vekt, ikke spiser, gaper uten å sole seg eller virker sløvt.

Les mer: Karantene og hygiene Les mer: Typiske sykdommer og tegn på sykdom Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.